

TOPLUM VE HEKİM DERGİSİ EVRİMSEL TIP DOSYASI TEKNİK TERİMLER İÇİN KILAVUZ

Diploid genom	İki kromozom setine sahip genom; insan için bir kromozom seti (n) = 22+X(veya Y) ve iki kromozom seti (2n) = 44+XX(veya XY) şeklindedir
Epigenetik kalıtım	Kalıtılabilir halde doğrudan gen ürünü olmayan kalıtım; örneğin zigotta söz konusu özelliği verecek bir genotip olmadığı halde, anne tarafından yumurtaya depolanmış moleküller tarafından zigot, embriyo, fetus veya doğum sonrasında ortaya çıkan bir özellik
Eşeyssel dimorfizm	Eşeyli olarak üreyen ve ayrı eşeyli olan bir türde, erkek ve dişi bireyin yapı veya işlev olarak farklı özelliklere sahip olması, genellikle erkek ve dişi üreme çıkarları çatıştığında evrimleşir; örneğin erkek geyik iri boynuzlara sahipken, dişi değildir
Evrimsel (nihai veya ıraksak) açıklama	Biyolojik bir özelliğin ortaya çıkmasına ilişkin evrimsel veya nihai açıklama; örneğin laktaz enzimi olan ergin insanlar süt içebilirken olmayanlar içemezler; laktaz enziminin olmaması süt içememenin yakınsak açıklamasıdır. Ancak neden bazı insanlar laktaz sentezleyebilirken diğerleri sentezleyemez sorusunu cevaplamaz. Laktaz geni evrimsel süreçte Homo sapiens'de kayıp edilmiş ve bazı insan popülasyonlarda tekrar kazanılmıştır dendiğinde ise evrimsel (veya nihai ya da ıraksak) bir açıklamada bulunmuş oluruz
Fakültatif adaptasyon (fenotipik esneklik)	Kalıtılabilir temeli geniş olan bir fenotipin çevre koşullarına bağlı olarak değişkenlik göstermesi
Fenotip	Genotipin ifadesi olan her hangi bir biyolojik özellik
Filogenetik	Evrimsel akrabalıkları inceleyen bilimsel alan
Genetik sürüklenme	Küçük popülasyonlarda alel frekanslarının ardışık nesillerde rastgele değişimi; örneğin B ve b olmak üzere iki aleli olan bir lokusun alel frekansları rastgele olarak değişerek birkaç nesil sonra birisi artarken (veya sabitlenirken) diğerinin azalması (veya tamamen elenmesi)
Genom	Bir hücredeki genetik bilginin tümü; hücredeki genotiplerin tamamı
Genomik karasızlık	Bir hücre soy hattının genomunda mutasyonların yüksek frakansta olması
Genotip	Diploid bir canlıda bir lokustaki alelik kombinasyon; örneğin A kan grubu fenotipine sahip bir bireyde genotip AA veya AO olabilir.
Kanserinogenesis (kansereleşme)	Kanser kök hücrelerinden kanser hücre topluluklarının oluşum süreci
Kommensal	İki veya daha fazla türün birlikte yaşadığı bir simbiyotik ilişki; bu ilişkiden biri yarar sağlarken diğeri ne yarar sağlar ne zarar görür; birlikte yaşayan iki ayrı türe ait canlılardan biri
Morfogenetik faktör	Embriyo gelişiminde, gelişimi (morfogenez) etkileyen her hangi bir etmen; bir molekül olabileceği gibi, bir hücre teması da olabilir.
Mutajen	Mutasyona neden olan her hangi bir faktör; radyasyon veya kimyasal mutajenler mutasyona neden olabilir.
Mutasyon	DNA veya kromozom yapısında veya kromozom sayılarında meydana gelen değişiklikler
Niş	Bir tür veya popülasyonun habitatında gerçekleştirdiği işlevlerin tümü; kısaca bir canlının habitatında yaptığı iş
Ontogeni	Bir soy hattının evrimsel geçmişindeki aşamaların gelişim sürecinde özet olarak ortaya çıkışı
Patojen	Hastalık etmeni organizma; virüs, bakteri veya parazit olabilir.
Pleitropi	Bir genin birden farklı işlevinin olması. Örneğin fenil ketonüri (PKU) hastalığı ile ilişkili gen. Bu gendeki mutasyon bir yandan mental retardasyona yol açarken saç ve deri pigmentasyonunda azalmaya da yol açar.
Popülasyon (biyoloji ve genetik biliminde kullanıldığı anlamda)	Üreme yoluyla gen alış-verişinde bulunan veya bir gen havuzu oluşturan bir türe ait bireyler topluluğu; bir türün tüm bireyleri veya bir alt seti
Simbiyont	Türler arası olumlu (her hangi bir tarafın zarar görmediği ve en azından birinin yarar sağladığı) ilişki tipi; iki taraftan birinin zarar görmesi durumunda, patojenite, parazitlik veya avcılık söz konusu olur; örneğin kamçılılar geviş getirenlerin sindirim kanalında selülozu sindirerek yaşar ve her ikisi karşılıklı olarak bu ilişkiden yarar sağlar
Somatik evrim	somatik hücrelerde veya zigotun ilkin bölünmelerinden sonra, eşey hücreleri dışındaki hücre popülasyonlarında, gözlenen evrim; genellikle totipotent veya pluripotent kök hücreleri veya kanser kök hücrelerinden gelişen hücre popülasyonlarında gözlenir
Somatik mutasyon	Somatik evrim sırasında meydana gelen ve sadece somatik hücrelerde bulunan ve eşey hücrelerinde bulunmayan mutasyonlar; özellikle karsinogenez sırasında görülür
Somatik seçim	Somatik evrim sırasında oluşan ve farklı mutasyonlara sahip hücreler arasında gerçekleşen seçim
Supressör gen	Baskılayıcı gen; bir başka genin işlevini (örneğin oluşturduğu fenotipi) engelleyen gen
Uyum gücü (fitness)	Bir genotipin sonraki kuşaklara aktarılma başarısı. Genellikle popülasyondaki diğer genotiplere göre bağlı olarak hesaplanan ortalama üreme başarısı şeklinde hesaplanır.
Yakınsak açıklama	Biyolojik bir özelliğin ortaya çıkmasına ilişkin doğrudan açıklama; örneğin laktaz enzimi olan ergin insanlar süt içebilirken olmayanlar içemezler